6385

Ghetto Fighters' House

6385

1966

להמז/1

יכבד לחמץ הנכסאה - אודים שחסכו ללחמה

32291.

ימים של קרבי שסח פריצות, של בשם עד, מדים. חיכובים של קוצים, מגעו המחמיד של בד, לא הצליחו להסיר כמיות הניכה את המסמר המזוהל, החד.

32291.

24 שנה לחתר הבריחה, שוב אין העור מחזה, חדש ריסוי קסמה, מעמך. אך המסמר עדיין תרוס היטב, אי מחנועות היד, מתעוזה, מתעקם ונשאר חיום כמו לפני 24 שנה -

32291 - ח-ו-ה ם-ו-ל-ו-ן

במוץ הילכו נשרים ונערמו כשמנבוה הלויות בריטול על כתפיהם, מן הרדיו בקע קולו, ותחיסרי של שמרן מסחק כדורגל, בחוך החוץ - ממוצע, לא מהודר - שרדה אווירה טובה לחלוטין.

משמה רבינוביץ האם יחזקאל, האם חוה, הבן בני (13), והבת מני (11), והבת מאיה (3) מסבו לשולחן קטה ומחיסת - כוחות, למחום עבור חלקם. שיחה בת כמרו האב ותאם להסיר את הלום על חולקים בעבדם. שהרי את הכל אי-אפשר לספר לא ביום, לא ביוכים, אפילו לא בשנה. מעניין במני מסלולי חיים טונים לגמרי מסעו ואם ואם עד אשר נפגשו. ברם, כל נקודים מאוחר למוקדם.

******* ******* *******

משה בני - נער מוצק, שכמכן, כחום, בעל עיניים כחולות ונסוח משפטי מבוגר. איפה הייתם ערב פרוץ מלחמת העולם?

חנה (או חוקה)- האמא שלך,בני, היתה בת 15 בריחה. ברחי בודאמה עם אמא ואבא ושני אחיה. כמו כל הנוער חפסחי חלב או הנועה רביזיוניסטי, כך השתקרבתי לנועה "דרור". למדתי בבית ספר יהודי ודמחים - במכניון". הבית היה כולו ציוני, אך רוחו באר מחשבה לעלות ארצה. מבין בני?

רות - קלסחר פנים טובה, בהיר, מאורך צמה חבוקה בסרט מקמצה מאחור. בייסניה כלשמוע- ואחה אבא?

יחזקאל - הייתי טעיל בסרבו "החלוץ" בווארשה, בארגון ההעפלה. עסקי העבודה היו יוקי איטליה, ורומניה. משנו שאנו מייבים להעביר כמה שיותר עולים ארצה, מוגבי הטיעון דחוף לעבר השנה 12.00. כאפי שחוק נחכבחי כעציבם של המעפילים אשר נקראו, לצורך מחעפלה "מיידים".

2/.....

בני - (באוזני מרק, תאב דעת) ואיך נגלה עליכם המלחמה, כשהיא בפנים?

חנקה - אותן שיעורים כחולות, שהי שמור מהלחם, הבשה נגיס רציניים, ממנמה - האנשיפציות כבר התגלה ללא גבול. תמיד צימצנו בדיר לטובם של אחי קבלמודים, ממום שכבר נתנו למחנכל על יהודים בדרכם. עכשו אני נזכרים, היה יום שימי אחה"צ. תכנות רגילות בבית יהודי לקבלת שבת. ופתאום נשמע זיממום הולך וקרב, קרבתי לחלון בעליצות, היכו במוחים עזה כדב תטרון. אבל הפעם הזלו למטם מהפצצויות רצופות ... בום, בום, בום... זאת היתה התחלה והתקפת התוילים על ורשה.

יחזקאל - בעל שני מאפיר, חושם בשרי, שני הריבים חוצים את פניו לשוחם.

בא המלחמה תפתיע אותי, ובמיוחד הנסיבות בהם נקלעתי לתוכה, ביולי 1939 התלשתי ללונח אחת מהצינות ארצה, הצטרפתי לאניה...

רזי - מפורצה - קולונדו!

יחזקאל - מפניך בפלנות - נכון, רזי, קולונדו. הבריטים עקבו אחרי האניה מרגע מפלגתה. רבשר עצרה לתפיל עגון המלחמ עליה בפפניך, מורו לאסור את כל המפליגים בה. אמם מסתירים בפפכם כמ זה היה עבור האנשים להגיע סוף סוף לארץ - ולחכלא.

לאחר שלושה שבועות של מעצר במחנה לידי אילת - עוזרדנו, כשכר הבריטים לא שכחו, כמובן להחזיק את מפרנו מהכמה הכללית של המרמיטקים. בכיסי נחוץ היה עדיין כרשים טיפה לפוליין, שקלתי זאת ברצינות כי חשבתי להמשיך בקודה, אלה שהמלחמה היתה מהירה מפני זב-ו מפפכבר באה אוזה ההקפה, מחמת מפרה עליה.

... ...

עד כאן היו השאלות מפשיות, רוצות לחבין רק לקרא מה שקורה היה להתגלגל ברגעים הבאים. המברר כי בני ורזי קלטו עם הכניה קפעי מפוריים על כל אשר עבר על הוריהם בימות המלחמה. טיחה זו - כך הדגו עם הילוח הזשה להם הרמה הרצה נקודות.

מרגע זה מחמת מידה מהתפתחם של הילדים. למוריים לא נותר שלה לסבר ולפסר ביציאות אירומה ובחזרה לאירוכה השגרה שלהם. כאשר מולן ביפכמם שני דוגות קיניים מחופצות. מאיה "הב'יבניה" ביצלה את ההתגברה כדי להמלם בקילולת חמורה. "היא עדיין בקירה מרי", המפידה חזה וחניחה לה.

בני - מפניך לנסות ולהרכיב מסיפם כזשלם מהבנים מפבנים בודדה - מה קרוים לאחר מרץ המלחמה?

חנה - דוכה מהיא באמת מהיא מהחילה להכיר את רבבי הארץ מעל בלגלי ההיסטוריה, מניפה אותם אחורה למרחק של 27 שנה, - מדוע יהיה הפכוכנו לחיות חזה הדי המצוות הגרמניות. אני, מאריך וזוללוך גויפו ליחידה טעפקה בחילוץ נפגעים בין ההריסות. אגב כך

הם הילבו גם מזוך שחסרונו הורגש יותר ויותר. כך זה, הסתים מצאים מקום לחיים. אנו לסל חיינו כל הזמן סכיב כבוש ומסרקות. אמבטיה אחת של מים עשתה את כולנו לחיוכה, אכילה וכביסה. כיצחיים גם הביעו בלי פליטים לנורמה ושהגזו התגלו קרובים ויחוקים.

בני - מה היו הסקולות הראשונות של הכובש הגרמני?

חוה - קיה
מיד הוציבנו להצטיד כגן דוד אחוב לבגדינו, כפי אות קיץ, כל אחד יכול להחות אותנו מרחוק. הסקשוע החוביב ביותר של הגרמנים אותו זמן היה להסיר את זקניהם של היהודים, זקנים מיהו לצניעים בעיניהם. הם נהגו לרכז מספר יהודים ובהחשם למצב הרוח לחלטים, לשרטם או "סתם" לקצוב - עם הסמיר.

רות - מוזה ליחזקאל. מעניין, היא מקשיבה לה לחזניה חלילה את חלקו של האב - ושוה?

יחזקאל- עד קיץ 1940 גברה בארץ התכונה הצבאית, רק כשבור למעלה מטאה מרשמנו במלחמה עצמה. אורינים אישלקיים עשו על תל-אביב, חגו מעליה ושפילו את מצבורותם. גם כאורע זה חסס אותי, כפי כשרס אילם, במצב מיוחד - רחצתי אותה שעה כים.

בני - בקורסוב של שקשוע - איך הגבתה?

יחזקאל- אינסקטיבית צללתי להוך הסים ... מזלי היה שהם מחכוונו להסציץ ריכוזי אוכלוסיה ולא שחיינו בודד. בסוף אותה שנה התביישתי על-פי חורשות ההבנה לחיל החתחזים מבריחי. המלחמה הסכה לחלק אינטנסיבי מחיי.

בני - חזיר לחזה, הנראה אותה שעה בחיתוים, אומר ברכות - הדרך אמא.

חוה - שקיעה
חסיסמה שהנחתה אותנו היתה לחיות לפרוח הבל. כך לסל, התחזנו ליחידי כיח-הסער בחיים מרשיים. הסכתי לסילה נלחבת בחנוקה "דרור", כשבור זמן קצר עזבתי את הבית ועברתי לחיות עם עוד 100 ילדים ברחוב ג'לינה 34, סבלנו מרעב איום. אני הוסקתי כמטרחת בנית יהודי, את כל הכנסתי שלפלתי לקופת הקיבוצה. כשקצתי הביתה לבקר סרכתי לשהם אחילו פיסת הה אחה בסעגה שאני מחייכת לקיבוצה.

בני - אמא, אין זה קיבוצי מדי?

חוה - אינה כוקשה שמשתיים יש סקם את שסף סיפורת, עונה בסבלנות. כובן שהיום שונראה אחרת. לאחו יום ולאותם תנאים - זה התאים.

בני - כבר היו מקני חסמיה?

חוה - התחילו כבר. לילה אחד בשלה אצל הגרמנים החחיטה לגדוע את הסכרה היהודית בורשה. הם עברו סביה לבית עם רשימה מקדסבת של אנשים יהודים חשובים סאד. בין השאר חסמו גם את אנסק,יצחק צוקרמן ואשתה נוסמה. שסחי אותם דוסקים כסרחות על דלחות הסתים, גוררים את הסוכחים הזוטה, הסיים שלוש יריות ואחר-כך שקט. מאחר ויצחק והסבחה הצליחו לחמלט - ראו דוגמה לדיוק הגרמני, ילדים - הם הוציאו מני חבריס

אחריה ונרגו אותם בסקנות. בבוקר רצתי להודיע ליצחק על הינצלותו. היה בוקר קר מאוד. כך הדרך היתה ארוכה גומנה כל הדובי לילה זועה.

....

רזי - אמא, מה היה הסקידר באורגון מיהודי בגיסו?

הרה - קלטור מני הפולנים - אומניי - אך סולר, עיניים כחולות, שיר שחור מתולתל, הוך אותי למקורת אירופאית. הסקידר זה חייב אותי לנוע מסקום למקום, להחליף זהויות, למסור זהויות, ליצור קשר עם נוצרים, להבריח מעודות מזויפות. אחת מסלוחותי הראשונות היתה לערבלינקה וזאת לאחר שבאמרו רבים מאנשי הגיטו. המטרה היתה לבדוק את אמיתות השמועה כי האסירים מוסחרים בחצי הנזעם. כבר בדרכנה העירו הפולנים "יזה ריח של יהודים מרומים". ראיתני עוד זאת במקום, אך היה א-יום. חזרתי לגיטו, כרי לאמרך. בכלל, לחזור לגיטו, זה כמו שזה נכנס פנימה, היה עבורי שחרור מנחלם. רק בגיטו, נשמתי בחופשיות.

רזי - איך הבנת שנלכתה באמיתות המשימה?

הרה - תופתעי - שכחתי.

רזי - (אינה מאמינה) שכחת?!

הרה - אמנ כך, אם לא הייתי כבלה מניה אישיותה וניגים עליונה, היו הפולנים מחזיקים זה מחרה ביצור המשונה היושב לפולן בדבבה, ומסגירים אותי לידי הגרמנים. רזי נתקשה לקבל את המשתק הכפול, נראית אחות המיהודים.

בני - (מפנין פתום רצינות, מחזיר את המיחה למסים) איפה חיית?

הרה - היה לי חדר שכור אצל פולנית מחוץ לגיטו. ידעה שאני פעילה במחתרת, היתה בעומה שלו המחתרת חפולנים.

בני - (מן הצדם אל הכלל) איך בכלל התנהגו הפולנים?

הרה - זו שאלה גדולה. אם נבאו את הגרמנים ו... גם את היהודים. חלקם הקפידו על נאמלינה אחידה, אחרים הככו בפי ידיהם בפעיי התשמרה, פעם מכולם סייע ליהודים לחנצל. הקן המשמחתי שלנו המשיך להתפעמם. היהודים היו עדיין בגיטו, אבל האם הגדול כבר היה בחוץ יותר מאשר בפנים. אחד הצעיר היה בבנג'ין(בשין קטן יחודי, שם הוא עבד. מהבודה היתה זכות הקיום של מיהודים.

בני - זה היה כתוב בתיזה שהוא מקום.

הרה - כן, לא בדיוק כך. על פני אחוזים ההנפסה המיפסה - "העבודה משחררת" ו"העבודה משחררה"...

....

רזי ובני עבדו אבוקר בפפע, עבודה של פפט. עבודה שאת פרו יה (מרחי פפפע) ראו כמו עיניהם.

Ghetto Fighters' House

"מרוחה" החדש של הכלה עבורה הרהיב אותם, ואמרה את מחשבותיהם. אגב כך הם מסתיכים לתלום מבט שובל, מתחין לחסף. והיא, שכלה כבר כזכן את רסן השיחה בעצם ברצון.

פעם, בלוותי של אנשך כשורים ראה, באחת מסלחיותיו לציר קרקוב. עם בואנו סופר לנו כי אותו לילה אפור להיות לילה שחור לגרמנים, בית קפה מפורסם בו נהגו להתכנס קציניס גרמנים נאציים היה מיועד לילות בלהבות. מובן מאליו כבר מרבנו לשוב לווארשה, בשארנו קרוב למקום ההתרחשויות. אני המתנתי ללוחמים בדירה קטנה שהיתה מרכז המפילות. ב-9.00 חזרו ראשוני הלוחמים, יגיעים ומזיעים, דווחו בצהלה כי הפעולה הצליחה למעלה מן הכוונה. ואז ...

רוב ובני משפחתם הקהילותיהם, ניהוליהם נשרפים בבלי-משים, הם דמדקים כליל לשנוי. ואז נשהה הדלת ומולנו רובים, קנים מחוריס, ציניס שחורות ננעצו בנו בחיוך אכזר. "אתם כוקמים", חייך קצין גרמני בארסיות. קמנו במקומותינו, לא הצלחנו לשלוף אפילו צפרו של רמון.

"מסך הצחוק" הגרמני נפרך בסלוא עוצמתו, הם ערו מביט לבית כסהם מדיקים שוב ושוב בזהוי כתובותיהם של אנשי המחתרת.

בני - איך הם בילו אותכם?

חנה - תקירת האסורה, בעריכה כמובן מאחור יותר בילוה שעני "חוקרת" הלטינו עליונו כדי לאחלץ למחוק את עורם הבוגדני".

בני - ומה הצליחו בכך?

חנה - מובן שלא. פיד לשהר שהגרמנים שחשו אותם, כמו ליפון, הם הוצאו להורג. אנו נלקחנו לבית הנסטפו. מוחי פעל בקחנות, תר אחרי גירסה שתקבל על הדעת. בלתי מוכרחה שעצרתי במסבה גז, ונערכה 24 שעות בהסקות קלות, שתקשתי להסתיר כל קשר לרח היהודית. "אני פולנית, פולנית", לחשתי באזני הנזיס איימו להחניקני. מלי היה שהגרמנים תקפידו לרשותי מתורגמן מגרמנית לפולנית, השהות הקצרה בזמן תרגום השאלה אפשרה לי להכין את התשובה מבעוד מועד.

אותה שעה, השתרבבה הדירקה על היחסים לביתו, והגיעה לצערי, למשמה. אחי הבכור חש לקרקוב כשהסתבר לו שלא יוכל להצניע, פקד ביושב בדכרון, נסע סומית את הגיטו והצטרף לפרטיזנים. כעבור יומיים פגע בו כדור ונהג מת מפצעיו.

....

ברגעים אלה נושאת השיחה אופי של מונולוג אריך וכן, קשה, לעבור מסלאות הקולות הצבעוניות הערוכות על השולחן, כפרשת הילדים הבבעים, הלבושים היפה, להנאי דיב, כצור וכבי. לסבוה של חנה יאמר כי היא מצליחה לשמור על רצף רבוריה. אם כי מדי פעם היא מזנקת קדימה ואחר-כך אחורה, כאשר נדמה לה שזנחה פרט חשוב. ואת מה שפיה אינך אומר - מסמרות עיניה, ידיה שנאה, לחלוחית וברגעים

6/...

Ghetto Fighters' House

שונים גם מבט קודר, אפוא, תלוי בנקודה נקלטה במרחק.

רבוצה ושבורה הובס לי פרוטוקול החקירה - החמתי. הייתי, לדעת הגרמנים, פולניה מעילה במחנה.

הוצרחתי לאושוויץ, נשארתי בחברת השוליות. אך עדיין נדחפתי בלי הרף על ידי הסיוט שזוהה האמיתית, אותה הפלסטי כסובן מכל הסובבות אותי, עלולה להתגלות. אבל, כך התברר עד מהרה, הגרמנים היו עסוקים מדי, עדי להתעייחס עדיין לבעייתה של חוה פולמן. הלכתי ונשכעתי בהמון העצום. זאת היתה "מחנה רכבת" עצומה, המונים באו והמונים הלכו, לתמיד. עשן המשרף להיטהר מהארובות הגבוהות, "המתנה" עבדה 24 שעות, הכבשנים של קרופ עמדו בחום של מאות מעלות סלסיוס.

רזי - (בחום של 11 שנות חיים) מה היה בתאי הגזים?

חוה - (בגלה לראשונה קוצר רוח בולט, מחמקת מלהשיב ישירות. אחרי כהלות הכל דבר היא עדיין בת 11, 11 בלבד) הגרמנים החניקו במערות. ידענו זאת, ראינו. אבל כזה הוא האופי האנושי, אנשים נמנעים מלראות את המתרחש לנולם, קוצצים את עיניהם חזק ככה היו בת יעקה. וכך, גם באושוויץ היו אנשים שלא האמינו כי בתאים המתוכננים מזרימים גאז ולא מים.

המשכתי לשחק משחק כפול, נראה שזה היה הגורל שנועד לי - לא להיות אני. הפולניה ראו בי פולניה כדת וכדין, היהודיות הרגישו את קרבתי אליהן, וכעבור זמן קצר נשבתי, התוודתי בפניהן שאני יהודיה, וכך בחגים יהודיים היינו מתחבאות בחשאי מזמרות בקול נמוך נעימות יהודיות. הבחלה - לא דיכאה.

אותו זמן, כמו בשלילות באפלה הביעו אלי חבילות דעירות מאמא. מתפלאו, גם לא כלום אפשר לחלק, ואני שתפתי בתוכן חבילותי את חברותי היהודיות. הבנתי שאמא יצאה מהגיטו. אבא נלקח לדרך שכמנה לא שבים. אחי הצעיר נהרג לאחר עזותה כיהודי בעת נסיעה ברכבת.

בני - (בהבור הקשות, הברתי בביכול הוא עתה רך ועדיין) אך היו התאים? איך היית? מה עשית?

חוה - (מניפה בראש את ידה, מניחה לה לצנוח באיטיות) לא, בני, הבל מכל אי-אפשר למסר. שרצנו בלבלוך שזוהמה, כשאנו רעבים וצמאים תמידים. התנאים היו הרבה יותר נוכחים, ממה שהיום מכנים "חוה אנושיים". מכל התקופה יכולים לי כמו ברקים בחשכה רגעים אחדים. בזקר אחד, כשהעוררתי "בביה המוליט", מצאתי במקום שכנתי למיטה - גויה קרה. היא מתה.

עבדנו בחוה לפנים תרנגולות. זה היה לקוסום. כשחוסרים הגרמנים הסנו את בבם, יכולנו לגנוב ביצה אחת לרפואה. דין מוות היא צפוי לגונב. אך במציאות, בה על כל צעד ושעל ארב המוות - לא היה בעונש זה כדי להרתיע.

*****

בני - מתי התחלתם לחוש את סיומה הקרב של המלחמה?

חוה - "מעבר האנדולה" שלנו נשמעו לראשונה ב-16 בינואר 1944, אז החלו השנקים הגרמנים, שדהרו על גבי אדמת פולין להתקרב לאושוויץ והגרמנים מהרו למנוע אותנו לגרמניה. מסע זה תצליחי להכל עוד אלפים רבים עכשלו תוך כדי הליכה. זה היה מסע שסחף מאתנו את שאריות כוחותינו, מסע ארוך לתוך לילה שחור. סיומו היה - במחנה ויזנברג לא רחוק מברלין. די היה בעובדת שגם הגרמנים שבלו חרשה רב כדי להחמיר את מצבנו פי כמה. ידענו שהמלחמה הולכת להגבר, וחשבנו שאנו נגמר לסניה.

יום אחד באו <u>והשיגנו</u> אותנו על רכבה. היינו בתוחים שזה הסוף. דמינו לדעים, המוכים את גופם לעבד חום הסמרה אך כושלים ממרים ספורים לפני שהם מנתקים אותם.

7/.....

Ghetto Fighters' House

פלונטר היו פורברים וכתם הצלחנו להבין כי אנו מדוברים תמורה שבויים גרמניים!!! מחורה מבורה מחורה....

תרבבה שקמה צפונה דרך דניה. בדיוק ביום בו הגרמנים ארזו את משלטיהם ונסעו אותה. אלפי דניים ניצבו בצידי הדרך, הניפו לעומתנו ידים מברכות. כן התלונות המפתחים מתוחים כי המתר להיות כלואים במקום חשוך כבר היה מבוע בימנו. נשקפו אליהם פנים מזוגגות, צוננות להחריד. חשנו כמו קרחון אקרטי שסס ראשונה מפיסות אותר.

יחזקאל יסב עד עתה חתום מצמצה, שקט לחלוטין. העלה, כנראה בעיני זכרונו ללילה ראשונים כאשר חזה מתעוררת בעקוה, כולה מתחלחלת, נרעשת רק לאחר שעה ארוכה היה בדה משום פלא לדיות אותה עתה - לא בלי המרגשות פנימית, אך בכל זאת בעלת יכולת נפשית - שוטחה את עברה בכמות שהוא.

בני - ואתה, אבא?

יחזקאל - סון דבורי יבא, תמציתי - לאחר גסר הסיירונות בצענו בהיפה תסקידי שמירה על שובר מגלים ועל "ספלה הרים". כעבור חצי שנה הועברנו לקפריסין, מה שהיינו קרוב לשנה שלמה. ומשם - לאסליה.

חנה - אינה יכולה להתאפק - איך קבלתם את הידיעה על סיום המלחמה?

יחזקאל - שתמנו, אבל זאת היתה שתמה מאופקת. יצאנו לרחוב איסלקי, הרוס, כמו בכל אסליה. התשנו במושבים, תם הביסו בנו. היה מאר משונה. כאילו פיסהנו למעלה כמו בתאסרון בובות, משך במשך 6 שנים בחומים, הסית את הבריות אלו באלו, ועכשו, פתאום, עזב את החומים והסתתך, כן תסתתך, נגמר.

בני - שוטר על איזון - ואיך אצלך, אמא?

חנה - היתה שנה ללה כאוהרת וכלנו ישנו. פתאום מרגו לבבורים עברות סטודנטים צותלים, העירו אותנו בשירה ובריקודים. "המלחמה נגמרה". "המלחמה נגמרה". לא יכולנו לשמוע. אז, רק אז, התל כל אוד לבכל את אמונו האיטי. סרגדיית ההמונים נפרשת למקרים בודדים.

יחזקאל - בכמרוץ שליחים, נושל מפנה את המקל, ממשיך עמו הלאה - אז התלו הבריגדיסטים למרוץ את אשליות בחפושים אחר ניצולים יהודים. למרות שהבריטים ניסו למנוע מאתנו מפגש עם פליטים יהודיים, תם זרמנו אליהם מכל רחבי אירופה. ברצון ובהכרה - תפכנו למסרניהם. ביניהם שתמנו לבלות סרטידנים יהודיים, עם " נגנים" שחורים ועם סטחוות אדמות. "תמסך להברה אירופה" שהבריטים אירגנו עבורנו נמשך, התחנה הבאה - בלגיה. כאן כבר התלה היחידה להתסרך. אני נשארתי באירופה 16 חדשים נוספים, בתסגרת עבודתי בעתון. עתה כבר דוקר דו-השיח. הטעה מפוזרת. 4 שעות עברו מאז הסיירה חזה את שתמתי תזכרונות, הניחה להם לסרוץ בזרם אדיר. עתה נשאר רק קליה דק, נמשך בעדינות. משהו נכנס לחדר, קופיה לו בעיניני בית-תפר, חנה מפלפלת תשובה מגומגמת. יחזקאל צונה בשקוסה.

בני - בסבסה לאחור - נסי, אמא, לזכור סהו הרגע הקשה ביותר בבל המלחמה?

חנה - הרגע הקשה ביותר, ללא ספק, היד לאחר המלחמה כאשר התבין לי שסאריק וזולוך אינם. בשלקי נפל לקרא את המברק מהארץ שכתב זאת. זת היה הרגע שלא רציתי להיות יותר, שאבחתי כל תקוה. ואמנם, אז גם הציבו שתי חברות - שומרות כדי לסא אתאבד.

****

תמה השיחה. תמו התלולה ותמו התשובות. חנה, תשוחה למלוטין מלסמה את רגיי. יזדע אתה, היא כבלה בסוף המלחמה היה רק רצון להוליד ילד, להקים דור חדש סהר סהר.

8/....

דיזי ובני נראים מהזדהרים. ניכר היטב משקל ההוויה שנפסטת זה עתה על זכרונם. זמן רב יעבור עד שהרכב יקלטו כראוי, במלוא משמעותם.

מן בעצם הכל היה צריך להסתיים. שני סמרים שוכים זה מזה בתכלית. ספורה של חוה, נערה העבורה את השואה, ניצ לה שוב ושוב ובציפה למבוך ארצה. ספורו של יחזקאל, מבוגר יותר, מעורה יותר ממחנהב לצבא הבריטי, חולף בדרכו הצבאית על פני תמרות המיכון וארובות אירוניה, חודר למבוך לארץ, אלא שרה לא הכל. אלא שכאן חולל מלא האסון יותר לבבי הזה מאשר לגבי יחזקאל. מלא ההתבוששות, השליטה לתחייה.

מפני מאים לא יוכל לקבוע בדייקנות (כולל פסיכולוגים וסוציולוגים) מאין יכאבו אותן מציונות כזה ורצון להקים קבוץ, דוקא קבוץ בשלב שנדמה היה כי בא הקץ לכל, כי על ניצולי השואה אבד הקלף, הם ישכיבו לחיות עם יומם האחרון בצילן הקודדני של ערבי, יום יום ולילה לילה.

חוה וחיש, בעצם הם, תרבילבוביצ'ם חיים היום בקבוץ לוחמי הגטאות. קבוץ עקוב לעצמו שם ולא בבורי של סיוהר במינוך ב-1950 ערך צבי שגי חבר המשק, משאל בין החבריה. משאל זה העלה כי מתוך 179 חברים 3 (!) בלבד לא עברו את השואה. (אגב, מובן שמחברות 16 השנים האחרונות של שניי מחוכב חברי המשק, אך 5% ניצולי השואה לא קשן בהרבה). עוד גאטר נסכום המשאל, כי יותר ממחציה חברי המשק נכנסו לתקופה מכלתמה בחייהם למשה מבני 15 ו-24 מהם עברו את סף התקופה הזיש למני יגמרו אפילו את שנת חייהם העשיריה. בעת המלחמה תם נחד ב-86 מחנות רבוץ ועבודה. מאוחר יותר, כשעלו ארצה, עמו 71 מהם תחנה נוספה בקיסריון, ועוד 9 השתתפו במבצע "עיצה אירומה".

לא פלא על כם, שחברי הקמת המשק ב-1949 עם התאגדותם של 179 חברי הכשרות מיבור, מגנזור, ומבית-השיתה, לא נמחייבו הקמדים. הם, למשיחל של דבר, רק החלו. תחילה, שונה מקום היישוב מ"ולהיים" אים בחת לחם הגלילים, למקום הימצאו כיום על כביש עכו נהריה.

"זת היה קבוץ" מספר אבהם, מזכיר המשק "בו שלמו שנות לוקיזות שלנית ושחיש". עד היום 17 שנה לאחר כינונו לא שום הכשרה מבחון!

וזה חסר, חסר כדי ליצור סוף סוף חמיילות של אזון בין ילדי הארץ לילידי חוץ לארץ, כדי להביא למשק סוף סוף משב רוח "צברי" יותר. רוח שחמיילות בעשרות הצשנים, מהמשק המפיר עד היום. השנים הראשונות בדרך הישבותו של הקבוץ המיוחד הזה, היוא קשה מכל. הזכרונות עדיין העיקו, הם התמצאו באומנים שונים אך בעיקר בהתמגרות פנימים, ובאושי לקיים חיי תרבות סדירים. נוסף לכך חסרו חברי המשק הכשרה חקלאית - נאלנו ללמוד על בשרם מה רבוי לגדל ואין באזור זת.

היישוב עמנו, על כל צדדיו מחוות לדעת הכל מצבה היח ללוחמי הגטאות, אך בכך לא המתקן חברי המשק. ממוכם הוצא הגרעין של חומר ארכיוני - צלוכים ותעודות - להקמת מוזיאון שיוצגת זכר קרובים חביתם וידידיהם שהושמדו. המשק ומוזיאון גדלים בסטיכות זת לזת, שוחבים קדוד ועזרה. מוזיאון לא נבנה בשום אתה כמו חמשק אלא שלב אחר שלב. עובדה - חבית הראשון שנבנה שמש בית לילים, ולא מוזיאון, כי קודם על עמד הרצון להשקים, להקים קן חיש, גדול, נאה ותם.

מוזיאון הוא מקום עליה הכוונים לרגל, לבני נוער, לקבוצות מארגנות ולסתם "עמך", הרוצים ללמוד על השואה, על מעולה התעמד המתובבת כנגד יהדות אירופה. ויש מסום סלליות רבה בקובעה שמחבעה עליה מרוחסם המוזיאון ניצמים קבוץ לוחמי הגטאות ושרידים המוריים. תעבר לא רק, אלא לא מנמה לרכוש אותר. אך הוא חי עמה בצילו של החות לנובה מניו של תמחיר.

נכר כיום ש-274 נפשות מתו 156 חברים, 3600 דונם שמחולקים לשדות, בננות, כותנה, פלג 60סוכר ומוניה, 50 ראש בקר, 20,000 תרנגולות, בקצור - יש על מה לשבח.

יש גם מספר אחד שלא יסתה, לא יגדל ולא יקטן.

32291 ח-ה-ד-ב-ב-ב-ב-ב-ב-ב-ב

(ראיון) [illegible]

בלשסי קדמת(ד"ת)

1966